

ci a mluví o prostituci, Blanka Bellak-Hančilová stojí pevně na straně sexuální práce. Podle prvního pohledu je prodávání sexu „formou násilí na ženách a porušením principu genderové rovnosti (...), volbou lidí, kteří žádnou volbu nemají“ (s. 23), pohled druhý vidí lidi, kteří se vždy rozhodují kontextuálně, některé volby jsou jim uzavřeny, jiné otevřeny, což je ovšem situace typická (nejen) pro trh práce. Shoda panuje v tom, že jednání osob prodávajících sex by nemělo být trestné nikdy, a naopak nucení k sexu by mělo být trestné vždy. Ve druhé kapitole Blanka Bellak-Hančilová představuje odlišné cesty právní regulace prodeje sexu a zaměřuje se na dvě v Evropě nejznámější, totiž na model holandský, který legalizuje prostituci a činí z ní formu výdělečné činnosti, a model švédský, který kriminalizuje zákazníky. Ve třetí kapitole rozebírá Barbara Havelková genderovou rovnost právních úprav, které se vyznačují asymetrií. Model, který platí v současném Česku, i jeho navržená novelizace jsou nastaveny v neprospěch těch, kdo sex prodávají, a zvyšují jejich zákazníky. Takový přístup, argumentuje Havelková, nepřímo diskriminuje na základě pohlaví. Ovšem když asymetrie funguje ve prospěch osob v prostituci, které jsou ve zranitelné pozici, narovnáva existující nerovnosti a taková úprava by právní princip rovnosti pohlaví nenarušila.

Právě první tři kapitoly považuji za nejpřínosnější, a to proto, že v nich reprezentantky odlišných pozic důkladně představují svoje argumenty, jejich zdroje i implikace. Uvítala bych, kdyby byly psány ještě explicitněji, jako dialog. Ve stávající podobě jsou pozice proti sexuální dominanci a pozice sexuální práce od sebe odděleny kapitolami, čímž se komplikuje rozhovor, který spolu zastánkyně odlišných stanovisek vedou. Autorky na sebe odkazují, každá ve své kapitole. Co by se stalo, kdyby valná většina z obsahu prvních tří kapitol – a Závěru, kde obě editorky navrhuji řešení, opět každá za sebe i společně – byla součástí jednoho textu, kde by spolu autorky přímo rozmlouvaly? Pro čtenářku

by taková forma byla nejen komfortnější (protože by viděla vedle sebe argumenty a protiargumenty, ostrý nesouhlas i průniky shody), ale i živější. Duel je zajímavější než monolog.

Po vyjasnění feministických pozic i názorů v autorském týmu obrací kniha svou pozornost k situaci v Česku. Čtvrtá kapitola z pera Barbary Havelkové přináší detailní analýzu stávající a navrhované právní úpravy u nás. Havelková zdůrazňuje, že téměř bezvýhradné zaměření se na osoby prodávající sex znamená jejich represi a nezabývá se ochranou jejich práv. Ukazuje, že ani zákon „o toleranci prostituce“ předložený poslanecké sněmovně roku 2013, ani obecní vyhlášky, které prostituci „regulují“, si nevšímají těch, kdo sexuální služby nakupují. Ačkoli autorka nezastává švédskou pozici, která kriminalizuje klienty, což do řešení prostituce zavléká trestní právo, tvrdí, že jednostranné zaměření na prodávající v Česku vytváří diskriminaci. Obce mají od roku 2007 Ústavním soudem posvěceno právo vydávat vyhlášky upravující prostituci na svém území. Obecní vyhlášky chtějí typicky obchod se sexem uklidit z pohledu „počestných občanů“ a dětí, které jsou údajně pohledem na prostituci mravně poškozovány. Vyhlášky obcí stanovují často drakonické sankce pro prostitutky, kterým dále určují nerealistické podmínky (například měsíční zdravotní prohlídky), aniž se slovem zmíní o klientech. Takové přístupy k sexu za úplaty odrážejí antifeministické prostředí České republiky, které odmítá genderovou perspektivu (nejen) v právu a veřejných politikách. Následující, pátá kapitola přináší analýzu rozhovorů s důležitými aktéry české politické a nevládní scény. Blanka Bellak-Hančilová a Dita Jahodová rozmlouvaly s lidmi z ministerstev vnitra, sociální práce, spravedlnosti či zdravotnictví, ze samospráv a nevládních organizací na téma prostituce, její stávající úprava a žádoucí změny. Zatímco většina expertů se shodne, že prostituce, zvláště ve své pouliční podobě, představuje problém, názory na podobu vhodné regulace se rozchá-

VSTŘÍCNOST (NEJEN) FIREM K OTCŮM / Hana Maříková

Ve dnech 12.–14. března 2015 se na univerzitě v Bielefeldu (Universität Bielefeld) konala mezinárodní konference k tématu otcovství v zaměstnavatelských organizacích (Fathers in Work Organizations: Inequalities and Capabilities, Rationalities and Politics).¹ Vystoupili na ní přední odbornice a odborníci z oblasti genderových studií z Evropy i Spojených států, například Barbara Hobson, Suzan Lewis, Mary Blair-Loy, Elin Kvande, Michael Meuser nebo Donald Tomaskovic-Devey.

Sledované téma bylo zkoumáno různými teoretickými perspektivami (viz capability approach – přístup způsobilosti, teorie intersektce nerovností a sociální spravedlnosti, teorie maskulinit anebo chování organizací apod.) v různých rovinách obecnosti, kdy někdy bylo sledováno spíše sociálně-politické rámování možnosti zapojení otců do každodenní péče o děti, jindy zase výlučně rovina firemní a organizační. Některé příspěvky byly koncipovány přehledově na základě komparace výzkumů z různých zemí, a tedy mnohdy i z rozdílných sociálních a kulturních prostředí, jiné měly naopak výrazně „lokální“ charakter se zaměřením na zcela konkrétní zemi či kulturu.

Z přednesených příspěvků se potvrzuje, že to, na čem také záleží v případě zapojování otců do péče o (malé) děti při omezení jejich pracovní aktivity, je širší politický rámec. Ten buď podporuje opatření cílená na otce v bazální péči o děti, a tedy i „expansi“ genderové rovnosti v soukromé i veřejné sféře, nebo naopak napomáhá konzervaci, či dokonce zesilování nerovností v této sféře. Norsko bylo první zemí na světě, která v roce 1993 zavedla rodičovskou kvótu jako nepřenositelnou, zaručující každému z rodičů právo na péči o své dítě s garancí dosavadního pracovního místa u stávajícího zaměstnavatele. Při jejím nevyužití (kterýmkoli

zejí. Je to jistě i proto, že ti, kdo reprezentují státní správu nebo samosprávu, výrazně častěji argumentují veřejným pořádkem či morálkou a na rozdíl od sociálních pracovníků a pracovníků z nevládních organizací, které asistují lidem v sexbyznysu, se nikdy nezamysleli nad právy těch, kdo sex prodávají. V šesté kapitole Tereza Hendl analyzuje *Mladou frontu* a *Právo* a ukazuje, jak tupě hlavní deníky reprodukují mainstreamové české názory na prostituci: připisují vinu prostitutkám, nepouštějí se do vlastních analýz, nechávají promlouvat zejména politiky, zřídka odbornice a odborníky z nevládních organizací, a nikdy samotné sexuálně pracující.

Poslední kapitola má sympaticky experimentální ráz. Postupně v ní promlouvají lidé, kteří pracují v nevládních organizacích, jež nabízejí servis osobám, které prodávají sex. Ačkoli autorky a autory do velké míry spojuje přístup a zkušenost zblízka, způsob jejich psaní je rozdílný. Petr Matoušek má za sebou dlouholetou zkušenost streetworkera a relativně čerstvou akademickou kariéru. Z pozice sociologa nahlíží na terén i na své intervence, které – ač dobře míněné – mohly být naivní, nebo by dokonce mohly klientkám ublížit. Petra Kutálková z La Strady na medailoncích z pra-

xe dokumentuje stereotypní představy o prostitutkách jako špatných matkách, hloupých ženských a prostituce jako špíny, kterou je třeba vymýt. Terénní pracovník plzeňského občanského sdružení Ulice Jiří Frýbert se zaměřuje na mikrokosmos pouliční prostituce, samosprávy a policie. Ukazuje, jak veřejní činitelé zasahují a nezřídka při tom porušují práva sexuálních pracovníků. Jana Poláková z Rozkoše bez rizika zjišťovala, jak si vedou jejich bývalé klientky. Podle její sondy celkem dobře: všechny podle vlastních slov sexbyznys opustily, převážně na něj nevzpomínají ve zlém a žijí spokojeně. Přesto jako důvod pro odchod z povolání uvedly vedle nalezení nového partnera právě nespokojenost s pracovními podmínkami. Absenci právního rámce pro prodej sexu cítí jako problém všechny, kdo mají s tímto byznysem něco společného.

Knihy *Co s prostitucí?* příjemným způsobem vybočují z běžné české akademické produkce, kde editované monografie typicky představují jeden argument. Autorský tým, který nestojí „jako jeden muž“, představil svoje pozice, předložil analýzy, navrhl řešení. Výsledkem je první komplexní pojednání tématu prostituce i sexuální práce, obojího! v České republice.

EKONOMIZACE OSOBNÍHO ŽIVOTA – NESTÁVÁME SE CIZINCI V NAŠICH OSOBNÍCH ŽIVOTECH? / ROMANA VOLEJNÍČKOVÁ

HOCHSCHILD, ARLIE R. 2012. *THE OUTSOURCED SELF. INTIMATE LIFE IN MARKET TIME*. NEW YORK: METROPOLITAN BOOKS.

Na téma pronikání tržních mechanismů do osobních životů bylo napsáno mnoho knih. Velmi často se můžeme setkat s teoriemi, které popisují, jak ziskovost, touha po moci či tlak na konkurenceschopnost ovlivňují naše osobní životy. Kniha Arlie Hochschild jde v těchto úvahách ještě dál. Au-

torka v knize na základě čtrnácti kapitol (čti čtrnácti životních příběhů) ukazuje, jak prožíváme zdánlivě osobní a intimní situace v našich životech (narozeniny, výběr jména novorozence nebo péče o seniory) v současné všudypřítomné tržní ekonomice. Autorka se ve čtrnácti kapitolách věnu-

z rodičů) se však o tuto dobu zkracuje celková délka rodičovské „dovolené“, kterou mohou rodiče po narození dítěte ve svém souhrnu čerpat. Jak na statistických datech ve svém příspěvku („Interactions between Organization Behavior and Father's Quota in Parental Leave“) doložila Elin Kvande, toto opatření skutečně přimělo většinu otců zůstat doma se svými dětmi a opustit pracovní prostředí. S tím, jak se prodlužovala doba, po kterou otec mohl bez problémů zůstat doma s malým dítětem (když se jedná o zákonný nárok), narůstal i počet mužů, kteří této možnosti využívali. Výsledky mnoha výzkumů potvrzují, že současní otcové malých dětí tráví více času se svými rodinami. Muži s dětmi tráví méně času v práci a v porovnání s obdobím před deseti lety věnují rodině denně o hodinu času více, v porovnání s rokem 1970 dokonce o dvě hodiny více. Nicméně poslední parlamentní volby v roce 2013, z nichž vzešla menšinová pravicová vláda, přinesly změnu. Konzervativní politikové dosáhli v minulém roce snížení 14týdenní kvóty na 10týdenní, třebaže mnozí zástupci asociací zaměstnavatelů byli proti tomuto kroku, neboť firemní (organizační) prostředí je na tuto praxi adaptované a snaží se respektovat různé potřeby svých zaměstnanců v různých životních obdobích. Kromě toho zaměstnavatelé uznávají tento typ kvót jako jeden z nástrojů genderové rovnosti posilující postavení mužů v rodině a žen na pracovišti, což Norsko podle nich stále potřebuje. Kvande sama vyjádřila obavu z toho, že snížení, či dokonce zrušení této kvóty by mohlo vrátit čas „zpět“ a zastavit pozitivní vývoj ve směru vyrovnávání rozdílů mezi muži a ženami v soukromé i veřejné sféře.

Další norská badatelka Sigtona Halrynjo (příspěvek „Fathers' Parental leave and Career in Norwegian Elite Professions“) nicméně upozornila na to, že i v takové zemi, jakou je Norsko, tj. v zemi relativně přátelské vůči genderové rovnosti rodině (kromě posledního období), muži pracující v elitních (zpravidla manažerských) profesích využívají rodičovskou kvótu méně než jiní otcové. Vznela

je následujícím životním situacím: najmutí si expertů a expertek, kteří pomáhají s výběrem partnera a partnerky či založení online účtů na seznamce apod.; najmutí si svatební koordinátorky; manželské terapie; „pronajmutí“ dělohy či nákupu spermie/vajíčka (a to jak z perspektivy párů, kteří si tuto službu zaplatí, tak z perspektivy žen, které svoji dělohu „pronajímají“); zkušenosti lidí, kteří si život bez delegování činnosti na jiné nedokážou představit; najmutí si plánovače dětských oslav; rodinné terapie; chůvám migrantkám; pomocnicím v domácnosti; placené péči o seniory (jak z pohledu rodiny, která tuto službu využívá, tak i z pohledu manažerky domu pro seniory); službě přátelství a „životního guru“ (tj. člověka, který druhým radí se sestavením „plánu pro život“). Je patrné, že se autorka zaměřuje na ty nejintimnější okamžiky našich životů, jejichž hodnota je pro nás nevyčísitelná, a ukazuje, jak se mnohdy mylně domníváme, že jde skutečně jen a jen o součást naší existence, nikoliv o součást tržních mechanismů. Životní situace, které autorka v knize rozebírá, zajisté podnítl ve čtenářích a čtenářkách zamyšlení se nad vlastním životem, zda skutečně jsou pro nás osobní události jen naše a našich blízkých. Pro ilustraci pronikání trhu do osobních životů využívá autorka koncept outsourcingu (v ekonomickém slova smyslu jde zjednodušeně řečeno o delegování činností spojených s chodem firmy na vnějšího zprostředkovatele služby). Autorka na základě příběhů ukazuje, že v osobních životech dochází k něčemu podobnému – lidé si najímají kouče, aby jim pomohl tzv. srovnat život; najímají si experty a expertky na seznamování, aby jim pomohli vytvořit profil na online seznamce a naučili je, jak s potenciálním partnerem či partnerkou komunikovat; nebo si najímají plánovače svateb či narozeninových oslav, kteří jim pomohou s celým průběhem oslav. Každá z uvedených životních situací je intimní a osobní, přesto se lidé svěřují do rukou neznámých lidí. Hochschild upozorňuje, že pro nás začínají být tyto služby „normální“, nepozastavujeme se nad tím, že např. najmu-

tím svatební/ho koordinátora/ky necháme proniknout mainstreamové trendy v odívání, obouvání nebo občerstvení do našich osobních životů, a zároveň se z takových osobních situací stává komodita na prodej, která ztrácí kouzlo osobitosti a intimnosti.

Nesporným pozitivem této knihy je samotný jazyk. Autorka píše velice čtivě a přívětivě. Kniha neobsahuje popis ekonomických nebo sociologických teorií tržních mechanismů a jejich vlivu na osobní život, naopak popisuje příběhy tak, jak jsou prožívány „obyčejnými smrtelníky“. Díky tomu si ve vybraných životních příbězích najde každý ten svůj. Dalším pozitivem knihy je podpora autorčiných argumentů v reálných životních příbězích a rozhovorech. Mne osobně oslovilo, že v celé knize autorka popisuje své osobní a rodinné zážitky (v úvodní kapitole a v závěru každé kapitoly). Autorka knihu otevírá svými zážitky z dětství. V úvodu na základě vlastní zkušenosti ukazuje posun, kdy se z vesničanky stane spotřebitelka. Jako malá jezdila často za babičkou a tetou na vesnici, kde se celá rodina zapojovala do chodu malé farmy (obdělávali půdu, sklízeli), a především všichni trávili čas pohromadě (např. večeřeli společně). Po nějaké době otec získal dobrou práci a rodina se odstěhovala do velkého domu, kde měli kuchaře, služebnou i řidiče. Z dívky, která byla součástí rodinných a přátelských vztahů na vesnici, kde vládlo heslo „když můžeš, tak pomoz a neptej se“, se stala dívka žijící ve světě, kde obstarávání jídla a úklid domácnosti leží na bedrech najatých a zaplacených lidí. Autorka říká, že při vzpomínání na dětství pociťuje sounáležitost a propojení. U babičky na vesnici každý pomáhal z dobré vůle, staral se o druhé a zajímal se o ně. V dnešním světě, kde roste rozvodovost, lidé odkládají vážné známosti do pozdějších let apod., je takový propojený komunitní život výjimkou. Autorka se ptá, kam se současní lidé obracejí pro pomoc a pro radu? Odpověď je vcelku prostá: na trh. Dnešní trh nabízí nepřehledné množství placených služeb – od koordinátorů a koordinátorek svateb a narozenin přes životní

otázku, proč několik týdnů rodičovské dovolené představuje pro tyto muže problém, když ženy zůstávají běžně doma rok? Na základě hloubkových rozhovorů s 38 muži z elitních profesí dospěla k závěru, že se obávají promeškání rozhodujícího okamžiku ve své kariéře. Být doma s dítětem tak pro ně představuje riziko „zaostávání“ v kariérní dráze, a tedy i ztrátu dalších kariérních možností. Toto riziko „promeškání“ či „ztráty“ kariéry proto u nich vede k pojetí rodičovské dovolené jako možnosti, nikoli jako nutnosti. V porovnání se ženami z těchto profesí se tito muži nacházejí v privilegované situaci, kterou ženy zpravidla vůbec neznají a nezažívají, neboť péči o dítě musí vždy nějak řešit a zabezpečit – je to prostě „jejich povinnost“.

Řada badatelek a badatelů se ve svých příspěvcích věnovala chování otců v různých typech organizací zpravidla v rámci jednoho státu. Prostřednictvím různých teoretických přístupů i metodologických postupů shodně potvrzovali souvislost mezi organizační kulturou orientovanou na výkon a zisk a nízkým zájmem otců o využívání rodičovské dovolené a naopak organizační kulturou orientovanou na jiný typ „zisku“, než je ten ekonomický, přátelskou vůči rodině, a tedy i vstřícnou k otcům a jejich angažovaností v péči o dítě. Mary Balair-Loy z USA zajímalo, jak kultura pracoviště a jeho struktura utváří volby jednotlivců a ovlivňuje jejich životní cíle. Ve svém vystoupení „Work devotion and masculinity among executive men“ se zaměřila na objasnění vazby mezi trendem nárůstu počtu odpracovaných hodin u profesionálů a manažerů v porovnání s minulými dekádami a rolí mužů v exekutivách firem. Studium této specifické skupiny mocných mužů považuje za klíčové, neboť jsou to oni, kdo mají moc i pravomoci kulturu dlouhých pracovních hodin ještě utužit a tím vytvářet tlak na muže odborníky nebo manažery (a živitele svých rodin), aby ji přijali, a na ženy v týchž profesích či pracovních pozicích (pokud jsou matkami), aby tento typ prostředí opouštěly, což ve svém důsledku vede k zesílení genderových nerovností v obou životních sférách.

kouče až po možnost zaplatit si babiččinu večeři i s najmutím si babičky. Všechny tyto placené služby substituují to, co lidé dříve měli zadarmo (vztahy s druhými, pomoc druhých, vzájemnou soudržnost). Podle autorky je delegování aspektů osobního života na tržní subjekty hrozbou v několika rovinách: do osobních a intimních okamžiků života nám vstupují tržní mechanismy; stále více vnímáme tyto aktivity jako „normální“ v rámci moderního aktivního života; a v neposlední řadě se ochuzujeme i o součást našeho osobního bytí, aniž bychom si to uvědomovali, a ztrácíme tak i propojenost s druhými.

K ilustraci jsem vybrala tři příběhy z knihy. První z nich představuje plánování svatby Evana a Grace, kteří si najali svatební koordinátorku Chloe. Autorka realizovala rozhovory se snoubenci o tom, proč se rozhodli pro najmutí Chloe a jak tuto situaci vnímají, a ptala se i Chloe, jak ona vnímá sebe v této situaci, kdy koordinuje osobní okamžiky života snoubenců. Snoubenci definovali najmutí Chloe jako pomoc s přípravou svatby, nechtěli na ni delegovat veškeré činnosti. Pro ně byla tato pomoc „normální“, protože oba jsou pracovně vytíženi, a tak uvítají Chloeinu pomoc s některými přípravami. Zajímavé bylo, že snoubenci najmutí Chloe identifikovali jako pomoc s neosobními aktivitami (obstarání jídla, výzdoba apod.), intimní aktivity jako výběr šatů, bot či prstýnků chtěli obstarat sami. Pro Evana a Grace měla svatba punc něčeho intimního a osobního, co se týká jen jich, zároveň ale pro ně bylo naprosto „normální“, že do tohoto okamžiku otevřeli dveře někomu cizímu, jehož úkolem je pomoci s intimním zážitkem svatebního obřadu. Co se týká Chloe, ta samu sebe prezentovala jako přítelkyni snoubenců, jako rádkyni. Jejím motem při realizaci svateb byla osobitost a individualita. Vždy u klientů hledala nějaké téma, které bude patřit jen jim a udá tón celé svatbě. V případě Grace a Evana šlo o citronovníky, pod kterými se seznámili. Citrony a žlutá barva se staly tématem celé svatby a měly symbolizovat intimní lásku snoubenců (především

oni věděli, co žlutá výzdoba symbolizuje). Úkolem Chloe je dát snoubencům pocit jedinečnosti a osobitosti. Snoubenci to takto i vnímali, protože Chloe zasadila téma svatby do jejich příběhu seznámení. Na druhou stranu prací svatební koordinátorky je udělat tento životní moment jedinečný, ale byla to právě zkušenost svatební koordinátorky a její znalost svatebních příprav, které ze žluté barvy a citronovníků udělaly symbol lásky Evana a Chloe. Tím se ovšem vytrácí osobitost i jedinečnost.

Druhý příběh (čtvrtá kapitola) popisuje příběh Lilly a Tima a jejich strastiplnou cestu za založením rodiny. Po několika neúspěšných pokusech se rozhodli, že si pronajmou dělohu ženy v Indii a ta jim odnese jejich dítě. Po neúspěšném pokusu si zkusili koupit vajíčko jiné ženy nebo adoptovat dítě z Nepálu. Ani to jim nevyšlo. Autorka s Timem a Lilly celou situaci rozebírá a zaměřuje se především na první pokus, kdy si pár pronajal dělohu ženy v Indii. I tady autorka objevila dělicí čáru mezi tím, „co je pro mě přirozené/normální“ a „co je pro mě přirozené/normální v dnešním moderním světě“. Když Tim a Lilly vyprávěli o setkání s náhradní matkou, mluvili pouze o obchodu, transakci, platbě za služby, dokonce už si ani nepamatovali jméno náhradní matky a kolik má vlastních dětí. Pro ně to byl obchod – pronajmu si cizí dělohu, zaplatím si vlastní dítě. Je až zarážející, že i jedna z nejméně intimnějších oblastí lidského života (reprodukce) se stává odosobněnou komoditou, v důsledku čehož sem pronikají tržní mechanismy (pár se rozhodl pro indickou ženu, protože je to nejlevnější varianta – a vždy jde přece o náklady či zisk, nebo ne?). Na druhou stranu Lilly hovořila o vzniku určitých netržních vztahů – při narození dítěte vždy „zafunguje“ biologie (vyplavují se hormony apod.), díky čemuž vznikne vztah náhradní matky a dítěte. Těhotenství a porod dítěte propojí i náhradní matku s Lilly. Pro Lilly a Tima však začne emocionální vztah s dítětem až po příjezdu domů, když se začnou naplno o dítě starat a milovat jej. Takto to definují tržní vztahy – přijdu, zaplatím, odejdu a věc užívám. Lilly ale ukáza-

---

Třebaže globalizace trhů včetně trhu práce vykazuje množství negativních efektů, a to i ve společnostech západního typu (viz intenzifikace práce a práce přesčas, kdy práce výrazně kolonizuje soukromí jednotlivců a kdy ve stále širším spektru oborů, profesí a povolání jsou neustále nižší jistoty vyplývající z výkonu placené práce apod.), lze zaznamenat i některé pozitivní vlivy ve vztahu ke sledované problematice otcovství. Nadnárodní společnosti někdy vnášejí změnu do pracovních organizací v zemích s přetrvávající patriarchální kulturou požadavkem dodržování „kratší“ pracovní doby, než bývá v těchto zemích zvykem. Například v některých japonských firmách se díky nadnárodním společnostem zkracuje pracovní týden z více než 50hodinového na jen 40 až 44hodinový, což umožňuje otcům trávit se svými dětmi více času, jak potvrzují některá šetření z této země, o nichž zběžně referoval Florian Kohlbacher v příspěvku nazvaném „The Ikumen Hype: An Inquiry into Japan's Fathers as Consumers, Employees and Managers“. I když zde není uzákoněna rodičovská dovolená, nakonec i v takové zemi, jako je Japonsko, se prostřednictvím nadnárodních firem a globalizované popkultury začíná rozmáhat trend pečujících otců, který v komerční rovině vykazuje některá specifika (jako výrobky pro pečující otce, kteří mají podle Japonců zcela jinou fyziognomii než ženy v podobě speciálních vaků/nosítek na děti, ale i kočárků nebo krmících lahviček na mléko apod.). Pečující otcové jsou tady nazýváni populárním termínem „ikumen“. Výraz „ikuboss“ označuje manažera, který má porozumění pro „ikumen“, resp. pro potřebu mladých otců zapojovat se do péče a výchovy svých dětí a který podporuje také zapojování žen do práce na svém pracovišti. Některé japonské firmy, které mimo jiné zprovozňují speciální místnosti (nazývané někdy „kangaroo“) pro setkávání otců pečujících o své děti s jinými muži, včetně jejich nadřízených, by se pro naše podniky mohly stát následováním vzorem.

la, že vztahy se začínají formovat už v momentě, kde se cizí žena rozhodne dát někomu tak veliký „dar“, už v této chvíli jsou neznámí lidé propojeni (nespojují je jen tržní vztahy).

Pátá kapitola navazuje na předchozí kapitolu pohledem z druhé strany, tedy pohledem matek, které svoji dělohu pronajímají. I ve vyprávění žen, které pronajímají svoji dělohu, se tříští rovina materiality a tržních mechanismů s osobní a intimní rovinou. Tyto ženy přiznávají, že to dělají pro peníze (aby mohly svým dětem zaplatit vzdělání) nebo to vnímají jako alternativní pracovní kariéru. Na druhou stranu tvrdí, že peníze nenahradí mateřský instinkt – devět měsíců dítě nosí, cítí jeho pohyby a pak jej porodí. To v nich vyvolá silné emoce. Bohužel často tyto ženy ani narozené dítě nevidí, sestry jej hned odnesou, a tak nemohou tuto životní zkušenost uzavřít. Podle autorky jsou tyto ženy odcizeny samy sobě – sice dostanou za práci zapláceno, ale nemají žádnou moc nad tím, jak bude porod probíhat (mnohdy lékaři provedou zákroky bez jejich vědomí a souhlasu), ani se nemohou s narozeným dítětem rozloučit. To je odcizuje od jejich těla, které je prostředkem k jejich práci. Tyto ženy tak platí vysokou emocionální daň – snaží se od všeho odpoutat

a vnímat vše v tržní rovině (je to jen práce), ale to nikdy úplně nejde, protože se to děje prostřednictvím jejich těla.

V názvu recenze byla položena otázka, zda se nestáváme v našich životech cizinci. Podle Hochschild společenská změna posledních několika desítek let znamenala i proměnu našich osobních životů. Dnes se neobejdeme bez placených expertů a expertek na různé životní situace, které substituují osobní vztahy s našimi blízkými. I když se některé tyto situace stávají „normálními“, jako je svatební koordinátor/ka nebo plánovač narozenin, přesto vnímáme ještě nějaké hranice přirozenosti a intimnosti, které ani trh nepřekročí. Nicméně čím více budeme delegovat osobní zkušenosti na trh, čím více otevřeme naše osobní životy placeným expertům a expertkám, kteří budou koordinovat naše životy, tím více se stáváme cizinci v našich osobních životech. Stáváme se vlastně pozorovateli proměn našich osobních životů, nežijeme je. Čím více budeme ztrácet ze zřetele tzv. vesnickou povahu životů (jak ji autorka popsala v první kapitole knihy), tím více nám hrozí odosobnění a ochuzení se o osobní životní zkušenosti a především zkušenost vztahů s dalšími lidmi.

ČTYŘI CESTY KE KOLDOMU: MEZI ROMANTISMEM A RACIONALITOU, SNĚNÍM A REALITOU / PETR GIBAS

GUZÍK, HUBERT, 2014. ČTYŘI CESTY KE KOLDOMU, KOLEKTIVNÍ BYDLENÍ – UTOPIE ČESKÉ ARCHITEKTURY 1900–1989. PRAHA: ZLATÝ ŘEZ.

„V dějinách české architektury 20. století nezaujímají kolektivní domy prvořadě místo,“ otevírá svou studii o koldomech, kterou v roce 2014 vydalo nakladatelství Zlatý řez, Hubert Guzík. Dva kolektivní domy – ve Zlíně a Litvínově – a menší množství hotelových domů se mohou zdát, zejména čtenářům bez architektonického vzdělání či hlubších zna-

lostí, jako nepřilíš podstatné. Kniha Huberta Guzíka však čtenáře rychle přesvědčí, že v pozadí těch několika desítek architektonických realizací stojí komplexní a bohatá historie plná diskusí, argumentů a v neposlední řadě také myšlenkových i realizovaných experimentů. Kniha Čtyři cesty ke koldomu, kolektivní bydlení – utopie české architektury

Konference opět poukázala na komplexnost i komplikovanost otázky zapojování otců do každodenní péče o (nejmenší) děti, která kromě roviny kulturní a politické má také svou neméně důležitou stránku firemní, jež ovlivňuje bezprostředně možnosti otců pečovat o své děti, zprostředkovaně má však dopad na utváření genderových vztahů ve sféře soukromí i v oblasti placené práce.

Poznámky

1 Zpráva vznikla v rámci projektu Metodika řízení diverzity a sladování pracovního a soukromého života na pracovišti podporovaného Technologickou agenturou ČR (č. projektu TD020134).

FÉROVÁ VĚDA A JAK JÍ DOSÁHNOUT? ZPRÁVA Z KONFERENCE / Hana Tenglerová

Dne 22. 10. 2014 proběhla pod záštitou veřejné ochránkyně práv Anny Šabatové, místopředsedy pro vědu, výzkum a inovace Pavla Bělobrádka a předsedy Akademie věd ČR Jiřího Drahoše Třetí národní konference o genderu a vědě, která se zaměřila na roli státu a výzkumných institucí. NKC – ženy a věda Sociologického ústavu AV ČR jako pořadající instituce zde vyzvalo zástupce a zástupkyň institucí výzkumu, aby představili konkrétní kroky, které povedou ke zlepšení podmínek a postavení žen ve vědě.

Na konferenci Jak na vědu? Férově! se zástupci a zástupkyň grantových agentur, Akademie věd, vysokých škol, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Úřadu vlády shodli, že rovné příležitosti a postavení žen ve vědě jsou téma, kterému je třeba věnovat pozornost. Řada z nich představila opatření, která pro zvýšení genderové rovnosti přijali nebo v nejbližší budouc-